

ZPRÁVY

KONFERENCE CAN WE TALK? MUSEUMS FACING POLARISATION

Ondřej Táborský

Muzejní sektor se dlouhodobě zabývá otázkami své političnosti, hranicemi mezi angažovaností a účelovostí, a závislostí na finančních tocích. Většina úvah však až doposud končila na teoretické úrovni, neodrážela se ani ve strategiích, ani v samotném každodenním fungování institucí. Teprve politické pnutí posledních deseti let, ať už se jednalo o migrační krizi, pandemii covid-19, nebo ruský útok na Ukrajinu, začalo instituce nutit k vytváření nových normativních pravidel, často ve formě etických kodexů nebo manuálů s příklady dobré praxe. Přesto se muzea dostávají čím dál více pod tlak vlivem kulturních válek a rozpadu politického konsenzu.

Právě s vědomím potřeby sdílet zkušenosti s průniky politických konfliktů do muzejního pole věnovala organizace NEMO (Network of European Museum Organisations) tentokrát svoji každoroční konferenci otázce vztahu muzeí k veřejnému dění. Pod názvem „Can we talk? Museums facing polarisation“ se konala ve dnech 10. až 12. listopadu minulého roku v rumunském Sibiu. Místo bylo, jak už je u NEMO tradicí, vybráno záměrně mimo střed Evropy a mimo metropoli. Volba města v UNESCO navíc měla posloužit jako inspirace pro účastníky konference z regionálních institucí. V roce 2007 bylo Sibiu držitelem titulu Evropského hlavního

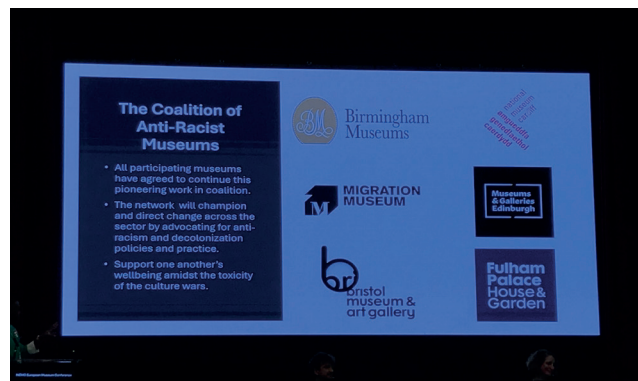
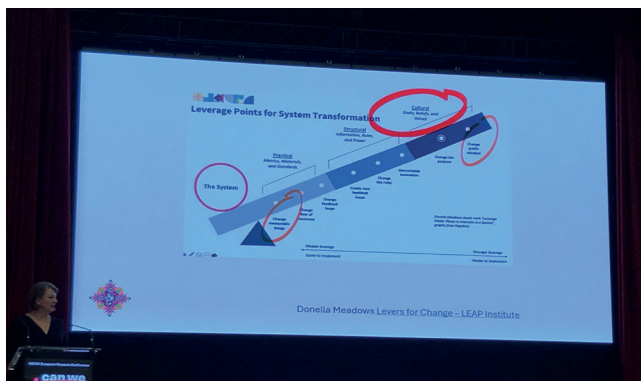
města kultury, události, již místní samospráva dokázala naplno využít, a povzbudit tak turistický ruch. Hostitelem se stal muzejní komplex ASTRA (Complexul Național Muzeal ASTRA), celoevropsky významný skanzen s inovativním programem. Tyto podmínky a žhavé téma přilákaly na konferenci 241 účastníků z 37 zemí, kteří se sešli, aby diskutovali posilování odolnosti muzeí v době zvýšené polarizace.

Jak bývá u konferencí NEMO tradicí, program započal den předem prohlídkami lokálních muzeí (ASTRA, Muzeul Național Brukenthal) a prohlídkou historického jádra tohoto středověkého transylvánského města. Večer na slavnostním zahájení si již s pomocí netradičního networkingu mohli účastníci ověřit zkušenosti druhých s palčivými otázkami současnosti.

První den oficiálního programu nejprve zazněly obligatorní zdravice, po nichž následovala keynote přednáška Mety Knol na téma transformativní role muzeí ve společnosti. Ve své řeči horovala pro vynalézání narativů směřovaných k budoucnosti namísto pouhého strážení minulosti. Stejně tak upozorňovala na potřebu dlouhodobější práce s místními komunitami jako s funkčním nástrojem boje proti dezinformacím. Muzea by se dle ní neměla bát těžkých témat, ale hledat to, co lidi vzájemně spojuje.

Obr. 1–2: Hostitelský muzejní komplex ASTRA v Síbiu (Complexus National Muzeal ASTRA, Sibiu), foto Ondřej Táborský

V první sekci nazvané *We need to talk!* účastníci nejprve představili své projekty a poté diskutovali pod moderací Larse Eberta (Culture Action Europe). Elana Politseva (Culture Policy Room) popsala, jak platformizace kultury vytváří z institucí ideologické bitevní pole. Joshua Robertson (UK Museums Association) naznačil, jak bojovat s rasismem a otevřít muzea dekoloniálním diskusím. Mirjam Wenzel (Jüdische Museum der Stadt Frankfurt am Main) mluvila o antisemitismu. Tabita Juravle (Imperial War Museum) poukázala na potenciál rumunských muzeí v boji proti diskriminaci Romů.

Blok *Can we talk?* zahájila básnická intervence Francesca Castiglioniho (MEI – Museo Nazionale dell’Emigrazione |Italiana) o Středozezemním moři. Tato část konference byla věnována nedostatečnému hlasu menšin. Po definici stavu Evou Koppen (muzejní konzultantka) vystoupila Cristina Toma (Muzeul National al Hartilor si Carti Vechi) s příspěvkem o zapojování ukrajinské migrace do programů jejich muzea, Anders Bettum (Interkulturelt Museum – Oslo museum) o sbírání předmětů a zkušenostech žadatelů o azyl. Blok zakončil emotivní příspěvek E-J Scott (Museum of Transology) k inkluzi transosob a jejich příběhů ve výstavách.

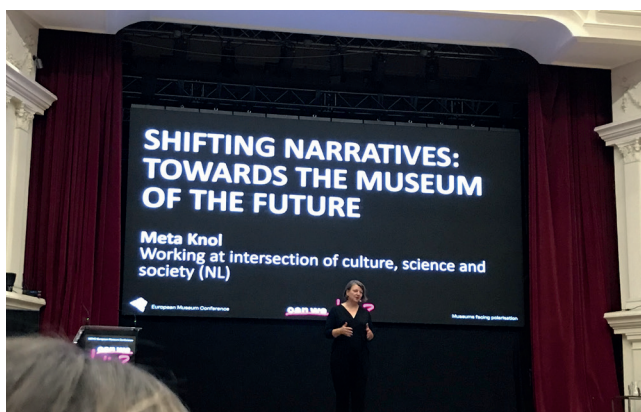
Poslední část prvního dne konference zahájila Julia Pagel (generální tajemnice NEMO) prezentací směrnice pro začleňování LGBTQIA+ témat do muzejní praxe. Materiál v angličtině je ve formě pdf zdarma přístupný na stránkách NEMO. Kromě praktických návodů přibližuje i možné výzvy při zavádění inkluzivních politik. To ostatně zdůraznil i další řečník, Arent Boon, jenž materiál vypracoval. Oficiální program zakončily workshopy. Jeden z nich se pod vedením Ece Özdil zaměřoval na nastavení spolupráce uvnitř institucí. Muzejníci z Beneluxu hovořili o autonomii místních institucí,

Marianna Berényi a Borka Bazsó (Néprajzi Múzeum) ukázaly, jak pracovat s generací Z. Pisatel této zprávy se zúčastnil workshopu vedeného Aslou Heikkari (Postimuseo), který účastnictvo seznamoval s metodou „Timeout dialogue“, vyvinutou finskou veřejnou správou pro zvládnání diskusí nad složitými tématy.

Druhý den konference začal blokem s názvem *Should we talk?*, který zahájila hudební slam poetry Konstantiny Hornek (Volkskundemuseum Wien). Tento panel věnovaný muzeím jakožto aréně veřejných diskusí vedla Vera Carasso (De Museumvereniging). Patricia Rahemipour (Staatliche Museen zu Berlin) zmínila, že jistou míru aktivismu od muzeí očekává samotná veřejnost. Podobně argumentovala Maria Vlachou (Acesso Cultura) a Charis Gullickson (Nordnorsk Kunstmuseum) uvedla přímo ukázky aktivistických přístupů.

Diskusní blok *Are we allowed to talk?* vedla Birgitte Kehler Holst (Organisationen Danske Museer) a zapojily se do něj Olga van Oost (FARO, the Flemish Institution for Cultural Heritage), Alenka Černelič Krošelj (Skupnost Muzejev Slovenije) a Maria Smorzevskihh-Smirnova (Narva Museum). V příspěvcích i následné diskusi se pokoušely objasnit hranice nezávislosti muzejních institucí na politických zásazích, resp. strategie spolupráce s politiky. Nutno dodat, že vystupující byly ze zemí s liberální politickou kulturou a bez silnějších zásahů, jakým čelí například kultura na Slovensku či v Maďarsku.

Jak už u akcí NEMO bývá zvykem, další část tvořil sled krátkých prezentací shrnujících zkušenosti, a to jak s jednotlivými projekty, tak s reakcemi veřejnosti. Příklady byly pro českého posluchače zajímavé nejen škálou témat, ale také schopnostmi vypořádat se s negativní odezvou či přímo útoky na výstavy. Před dalším diskusním blokem proběhl interaktivní mikroblok

Obr. 3-9: Záběry z konference, foto Ondřej Táborský

kombinující zpětnou vazbu, anketu a networking. I tato část je pro konference NEMO tradiční a je podnětná jak kladením otázek, tak cíleným promísením účastnictva. Slouží navíc jako podklad pro závěrečnou zprávu a doporučení, jež je publikováno na stránkách NEMO několik týdnů po skončení konference.

Poslední část oficiálního programu tvořily tři workshopy pořádané pracovními skupinami NEMO. Opětovně se konal jeden k udržitelnosti, což značí, že se nejedná o téma jednoho roku, ale nyní již pevnou součástí agendy muzejní sítě. Doplnil jej workshop edukátorů k diverzitě a inkluzi. Já se zúčastnil posledního s názvem „Zapojování podrepräsentovaného návštěvnictva“ (Connecting with underrepresented audiences) pod vedením výzkumnice Casey Scott-Songin. Ta v něm zdůraznila, že k podchycení a nalákání opomíjených skupin mohou skvěle posloužit již dostupná digitální data. K tématu zveřejnilo NEMO na svých stránkách po skončení konference volně dostupný manuál zpracovaný pořadatelkou workshopu.

Konference byla zakončena následující den výletem do pevnosti Alba Iulia, kde bylo možné si prohlédnout galerii Museikon, památník vzniku Rumunska (Sala

Unirii), archeologické muzeum Principia a nově vytvořené muzeum v paláci transylvánských princů.

Konference NEMO jsou osvěžující příležitostí k poslechu příkladů dobré praxe na aktuálně rezonující témata, získání přehledu o již fungujících strategiích a také šanci k domluvě na případné spolupráci. Bylo tomu tak i v Sibiu. Tentokrát však bylo zřejmé, že se jednalo o vkročení na značně nejistou půdu, kde je obtížné najít shodu a společný jazyk, a kde chybí jednoznačně pozitivní příklady. Místy až kazatelské příspěvky západních muzejníků nekorespondovaly s aktuálně probíhajícími rozpočtovými škrty v jejich zemích. Mnoho diskusí se točilo v kruhu a bylo patrné, že si jednotlivé části Evropy pod politickými zásahy představují trochu něco jiného. Poněkud zarážející bylo opomenutí situace v Polsku, Maďarsku, a především na Slovensku. Do značné míry za ně může opětovná absence české a slovenské muzejní scény. Současně ale podtrhuje, že východní část evropské kulturní mapy se aktivismu spíše vyhýbá do chvíle, než je k němu dotlačena zhoršenou politickou situací. Proto je třeba ocenit, že se NEMO nebálo takto delikátní tematiky a pro mnohé ji tím zpřehlednilo.

